

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય

વિરુદ્ધ

મુકેશ અને અન્ય

ઓક્ટોબર ૧૯, ૨૦૦૬

[ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. બી. સિન્હા અને ન્યાયમૂર્તિ શ્રી દલ વીર ભંડારી]

રેલવે અધિનિયમ, ૧૯૮૯-કલમ ૧૪૩-રેલવે ટિકિટ ખરીદવાનો વ્યવસાય રીતે હાથ ધરવા માટે -આરક્ષણ કારકુન સામે ઉશ્કેરણીનો આરોપ- ઉચ્ચ અદાલત દ્વારા ચુકાદો હેઠળ દોષિત ઠેરવવો-કાનૂની માન્યતા:રિઝર્વેશન કલાર્ક દ્વારા ટિકિટ ઇશ્યૂ કરતી વખતે કોઈ નિયમોનું ઉલ્લંઘન કરવામાં આવ્યું નથી, આથી કોઈ ગેરકાયદેસર ભૂલ ન થતાં દુષ્પ્રેરણાનો ગુનો બનતો નથી. તેમજ, કલાર્ક દ્વારા ઇરાદાપૂર્વક આરોપીને મદદ કરવામાં આવી હતી તે દર્શાવવા માટે ફરિયાદ પક્ષે કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવા રજૂ કર્યા નથી. તમામ આરોપીઓને સમાન પ્રશ્નો પૂછવામાં આવ્યા હતા જે ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ની

જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરતા નથી. આથી, વડી અદાલતના આદેશમાં કોઈ હસ્તક્ષેપની જરૂર નથી. ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતા, ૧૯૭૩, કલમ ૩૧૩ – ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦, કલમ ૧૦૭ – પુરાવા અધિનિયમ, ૧૮૭૨, કલમ ૩૦.

એવો આક્ષેપ કરવામાં આવે છે કે પ્રતિવાદીઓ-આરક્ષણ કારકુનોએ ગેરકાયદેસર રીતે આરક્ષણ ટિકિટ ખરીદવામાં એસ ને પ્રોત્સાહન આપ્યું હતું. એસ અને પ્રતિવાદીઓ પર રેલવે અધિનિયમ, ૧૯૮૯ની કલમ ૧૪૩ (૧) અને કલમ ૧૪૩ (૨) હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. એસ ફરાર થઈ ગયો; જોકે, પ્રતિવાદીઓ સામે સુનાવણી પૂર્ણ થઈ હતી અને તેમને દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા હતા. પ્રતિવાદીઓએ અપીલ દાખલ કરી હતી જે ફગાવી દેવામાં આવી હતી. જો કે, રિવિઝન અરજી મંજૂર કરવામાં આવી. એટલે વર્તમાન અપીલ. અપીલને નકારી કાઢીને કોર્ટે કહ્યું:

૧.૧. રેલવે અધિનિયમ, ૧૯૮૯ની કલમ ૧૪૩ (૧) ને ધ્યાનમાં રાખીને જો કોઈ વ્યક્તિ કોઈ વ્યવસાય કરી રહ્યો હોય તો તેણે ગુનો કર્યો હોવાનું કહી શકાય. "વ્યવસાય" અભિવ્યક્તિ સાતત્ય સૂચવે છે. રેલવે અધિનિયમમાં 'પ્રોત્સાહન' શબ્દની વ્યાખ્યા કરવામાં આવી નથી. દંડ સંહિતાની કલમ ૧૦૭ ઉશ્કેરણીને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ કોઈ કૃત્ય કરતા પહેલાં અથવા તે સમયે, કોઈ કાર્ય કરીને તેને સરળ બનાવવા અને વાસ્તવમાં તે કાર્યને

સરળ બનાવવા ઇશાદો ધરાવે છે, તો તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૦૭ના ત્રીજા ખંડ હેઠળ દુષ્પ્રેરણાનો ગુનો બને છે. ગુનેગાર માટે કંઈક કરવું એ ઉશ્કેરણી નથી. જાણકારી સાથે કંઈક કરવું: જેથી તેને ગુનો કરવા માટે સુવિધા મળે અથવા અન્યથા તેને પ્રોત્સાહન આપવામાં આવે. સામાવાળા દ્વારા કોઈ ગેરકાયદેસર ભૂલ થઈ નથી તે સાબિત થયું નથી. એ સાચું છે કે ટિકિટ જારી કરવામાં, પ્રતિવાદીઓએ કોઈ નિયમોનું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી. દેખીતી રીતે, તેમણે તે વતી યોગ્ય સત્તાધિકારી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા કોઈપણ પરિપત્રમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ નિર્દેશનું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી.

[૪૯૭-સી-ડી; ૪૯૭-એફ-એચ; ૪૯૮-એ]

૧.૩. સમગ્ર કાર્યવાહી એસ. ના કથિત કબૂલાત પર આધારિત છે. આરોપીનું નિવેદન પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૦ની દ્રષ્ટિએ જ સહ-આરોપી સામે સ્વીકાર્ય રહેશે. સહ-આરોપીના આવા નિવેદનને સ્વતંત્ર પુરાવા દ્વારા સમર્થન આપવું જરૂરી હતું. ફરિયાદી પક્ષે એવું દર્શાવવા માટે કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવા રજૂ કર્યા નથી કે પ્રતિવાદીઓએ ઇશાદાપૂર્વક સેન્ડને મદદ કરી હતી અને આમ તેને કાયદાની કલમ ૧૪૩ (૧) હેઠળ ગુનામાં ઉશ્કેર્યો હતો. [૪૯૮-એ-સી]

૧.૪. એસ અને પ્રતિવાદીઓ સામેના સંજોગો સ્વીકાર્ય રીતે જુદા હતા. જો કે, બધા માટે એક સામાન્ય પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરવામાં આવી હતી. માત્ર સમાન પ્રશ્નો જ નહીં, સમાન જવાબો પણ નોંધવામાં આવ્યા હતા. આશ્ચર્યજનક રીતે,

દરેક આરોપી વ્યક્તિઓને અલગથી પૂછવા માટે જરૂરી પ્રશ્નો પણ એક જ પ્રશ્નાવલીનો ભાગ બનાવવામાં આવ્યા છે. આવા સામાન્ય પ્રશ્નો ઘડવામાં આવ્યા હતા અને તમામ આરોપીઓને પૂછવામાં આવ્યા હતા, જે કલમ ૩૧૩ ક્રિમિનલ પ્રોસિજર કોડની જરૂરિયાતોને સંતોષતા ન હતા. તેથી, વડી અદાલતની ટિપ્પણી કે સામાવાળા વિરુદ્ધના તમામ સંજોગો તેમની ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળની તપાસમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા. તેને બિનટકાઉ ન કહી શકાય.[૪૯૮-ડી-એફ]

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર:ફોજદારી અપીલ નંબર ૧૦૮૭/૨૦૦૬.

ફોજદારી રિવિઝન નંબર ૨૯૬/૨૦૦૨ માં મધ્યપ્રદેશ હાઈકોર્ટ, ઇન્ડોર બેન્ચના ૭/૨/૨૦૦૫ ના અંતિમ ચુકાદા અને આદેશમાંથી.

અપીલકર્તા તરફે વિભા દત્તા મખીજા.

પ્રતિવાદીઓ તરફે પી. એન. મિશ્રા, ગિરધર જી. ઉપાધ્યાય, સૈયદ અલી અહમદ, સૈયદ તનવીર અહમદ, વિનીતા જી. ઉપાધ્યાય, અવધેશ કે. સિંઘ અને આર. ડી. ઉપાધ્યાય.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમૂર્તિ શ્રી એસ. બી. સિન્હા દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો, મંજૂરી આપવામાં આવી હતી.

પ્રતિવાદીઓ આરક્ષણ કારકુન તરીકે કામ કરતા હતા. તેમને ઇન્દોર રેલવે સ્ટેશન પર તૈનાત કરવામાં આવ્યા હતા. એક વ્યક્તિ ગેરકાયદેસર રીતે આરક્ષણ કાઉન્ટર પરથી ટિકિટ ખરીદી રહ્યો હોવાની માહિતી મળતાં ઇન્દોરના જનરલ રેલવે પોલીસના સહાયક સબ ઇન્સ્પેક્ટર આરક્ષણ કાર્યાલયમાં આવ્યા અને આ પ્રક્રિયામાં સુરેશ શાહ નામના વ્યક્તિની ધરપકડ કરી હતી. તેઓ મુંબઈના રહેવાસી હતા. તેની પાસેથી વિવિધ ટ્રેનોની ૯૪ ટિકિટો અને કેટલાક ભરેલા તેમજ કેટલાક અધૂરાં આરક્ષણ માંગ ફોર્મ મળી આવ્યાં હતાં.

આ માટે કુલ રૂ. ૩૩, ૪૦૩/- પણ તેના કબજામાંથી મળી આવ્યા હતા. પ્રાથમિક માહિતી અહેવાલ દાખલ કરવામાં આવ્યો હતો. કથિત રીતે, ઉપરોક્ત કેસની તપાસ દરમિયાન, તે ગેરકાયદેસર રીતે આરક્ષણ ટિકિટ ખરીદવાનો વ્યવસાય કરતો હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું. અહીં પ્રતિવાદીઓએ ઉપરોક્ત અપરાધ કરવા માટે ઉશ્કેરણી કરી હોવાનું કહેવાય છે. ઉપરોક્ત આરોપ પર, ઉપરોક્ત સુરેશ શાહ સાથે પ્રતિવાદીઓ સામે કાર્યવાહી કરવામાં આવી હતી. જ્યારે ઉપરોક્ત સુરેશ શાહ પર રેલવે અધિનિયમની કલમ ૧૪૩ (૧), ૧૯૮૯ હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો, અહીં પ્રતિવાદીઓ પર તેની કલમ ૧૪૩ (૨) હેઠળ આરોપ મૂકવામાં આવ્યો હતો. જ્યારે કેસ આગળ વધી રહ્યો હતો ત્યારે સુરેશ શાહ ફરાર થઈ ગયો હતો.

જોકે, પ્રતિવાદીઓ સામે સુનાવણી પૂર્ણ થઈ હતી. તેઓને તેમની સામેના ગુના માટે દોષિત ઠેરવવામાં આવ્યા અને ૩ વર્ષની સખત કેદની સજા અને રૂ. ૧૦,૦૦૦/-નો દંડ ફટકારવામાં આવ્યો, જેનો દંડ ભરવામાં નિષ્ફળ રહેતા તેઓને વધુ ૬ મહિનાની સખત કેદ ભોગવવાનો નિર્દેશ આપવામાં આવ્યો. તેઓએ તેની સામે સેશન્સ જજ સમક્ષ અપીલ કરી હતી, જેને ૬ ટ્રી એડિશનલ સેશન્સ જજ, ઇન્દોરની કોર્ટમાં ટ્રાન્સફર કરવામાં આવી હતી અને ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૭૮/૧૯૯૯ તરીકે નોંધવામાં આવી હતી. આ અપીલ ૦૧/૦૫/૨૦૦૨ ના આદેશ દ્વારા ફગાવી દેવામાં આવી હતી. તેમના દ્વારા હાઈકોર્ટ સમક્ષ રિવીઝન અરજી દાખલ કરવામાં આવી હતી જેને વિવાદિત ચુકાદાને કારણે મંજૂરી આપવામાં આવી છે. આમ મધ્યપ્રદેશ રાજ્ય આપણી સામે છે.

અપીલકર્તા વતી હાજર રહેલા વિદ્વાન વકીલ સુશ્રી વિભા દત્તા મખીજાએ મુખ્યત્વે અમારી સામે બે દલીલો કરી હતી. સૌપ્રથમ, એવી રજૂઆત કરવામાં આવી હતી કે અહીં પ્રતિવાદીઓ વિરુદ્ધ કોઈ સીધો પુરાવો નથી, પરંતુ ફરિયાદી પક્ષ દ્વારા રજૂ કરાયેલા પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવાઓમાંથી, તે સાબિત થયું હોવું જોઈએ કે રેલવે ટિકિટો ગુપ્ત રીતે કાળાબજારમાં વેચવામાં આવી રહી હતી અને જ્યાં સુધી પ્રતિવાદીઓએ મુખ્ય આરોપી સુરેશ શાહને ઉશ્કેર્યા ન હોત અને ૯૪ આરક્ષણો ધરાવતી ૮૦ ટિકિટો તેમના કબજામાં ન હોવાનું જણાયું હોત. એવી દલીલ કરવામાં આવી હતી કે પ્રતિવાદીઓએ ટિકિટ જારી કરી હોવાનું જાણવા

મળ્યું હતું અને તેના જારી કરવાના સમયને ધ્યાનમાં રાખીને, જેમ કે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજના ચુકાદાના ફક્ત ૨૧ માં નોંધવામાં આવ્યું છે, ઉપરોક્ત સુરેશ શાહ માટે થોડા કલાકોમાં એટલે કે ૦૯-૩૩ કલાકથી ૧૯-૧૬ કલાકની અંદર આટલી ટિકિટ બુક કરવી અશક્ય હોત.

એવું પણ રજૂ કરવામાં આવ્યું હતું કે પ્રતિવાદીઓએ કોઈ ચોક્કસ બચાવ કર્યો નથી. ઉચ્ચ અદાલતે, વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે, પ્રતિવાદીઓને દંડ પ્રક્રિયા સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળ તેમની તપાસ કરતી વખતે વિદ્વાન ટ્રાયલ જજ દ્વારા તેમની સામે હાજર રહેલા પરિસ્થિતિજન્ય પુરાવા અથવા પુરાવા વિશે પૂછવામાં આવ્યું ન હતું તેવા અભિપ્રાયમાં પણ ગંભીર ભૂલ કરી હતી. બીજી તરફ પ્રતિવાદીઓ વતી હાજર રહેલા વરિષ્ઠ વકીલ શ્રી પી. એન. મિશ્રાએ હાઈકોર્ટના ચુકાદાને ટેકો આપ્યો હતો.

પક્ષોની હરીફ દલીલો શરૂ કરતા પહેલા, આપણે સ્વીકૃત તથ્યોની ટૂંકમાં નોંધ લઈ શકીએ છીએ. સંબંધિત સમયે, ઇન્દોર રેલવે સ્ટેશન પર ૧૧ આરક્ષણ કાઉન્ટર કાર્યરત હતા. ઉપરોક્ત સ્થળ પર આરક્ષણ કચેરીઓ ૦૮-૦૦ કલાકથી ૧૪-૦૦ કલાક સુધી અને પછી ૧૪-૧૦ કલાકથી ૨૦-૦૦ કલાક સુધી કાર્ય કરે છે. એક કર્મચારી એક આરક્ષણ કાઉન્ટરમાં માત્ર છ કલાક કામ કરે છે. બે આરક્ષણ કારકુન ગેરહાજર રહ્યા હતા. આ ગુનો ૨જી ઓક્ટોબર, ૧૯૯૫ના રોજ એટલે કે આગામી દુર્ગા પૂજા તહેવારના થોડા સમય પહેલા થયો હોવાનું કહેવાય

છે. લાંબી કતારો લાગી હતી. સામાન્ય રીતે, એક ટિકિટ આપવા માટે ઓછામાં ઓછો ૨-૩ મિનિટનો સમય જરૂરી હતો.

નિર્વિવાદપણે, એક પરિપત્ર બહાર પાડવામાં આવ્યો હતો જેમાં એક વ્યક્તિને એક આરક્ષણ ફોર્મ આપી શકાય. જો કે, તેઓ મુસાફરો માટે છ બેઠકો અનામત રાખવાની માંગણી કરવા માટે હકદાર રહેશે. જો એક વ્યક્તિ એકથી વધુ આરક્ષણ ફોર્મ મેળવવા માંગે છે, તો તેણે વિભાગીય વાણિજ્યિક પ્રબંધક પાસેથી પરવાનગી લેવી જરૂરી છે. જો કે, નિર્વિવાદપણે છથી વધુ વ્યક્તિઓ માટે આરક્ષણ મેળવવાનો ઇરાદો ધરાવતી વ્યક્તિ તેના સહયોગીઓને કતારમાં ઊભા કરી શકે છે અથવા વારંવાર આરક્ષણ ફોર્મની માંગ કરી શકે છે. દિવાળી, દશેરા અને ઉનાળાની રજાઓ દરમિયાન, ભીડને ધ્યાનમાં રાખીને, દરેક આરક્ષણ વિંડોમાં ઓછામાં ઓછા ૨૦ લોકો કતારમાં રહે છે.

આરક્ષણ કાર્યાલયમાં રાખવામાં આવેલા દસ્તાવેજો જપ્ત કરવામાં આવ્યા ન હતા. કેશ કાઉન્ટર પર કોઈ વધારાની રકમ મળી ન હતી. પ્રતિવાદીઓની વ્યક્તિ પાસેથી કોઈ વધારાની રોકડ પણ મળી આવી ન હતી.

આરક્ષણ ફોર્મમાં આરોપી સુરેશ શાહનું હસ્તાક્ષર કથિત રીતે મળી આવ્યું હતું. તે સ્વીકારવામાં આવે છે કે આરક્ષણ ફોર્મ વિવિધ કાઉન્ટરમાં હાથ ધરવામાં આવ્યાં હતાં. છ આરોપીઓમાંથી ત્રણ સવારની પાળીમાં અને ત્રણ સાંજની પાળીમાં હતા.

ટિકિટ જારી કરવાના સમય પરથી, જેમ કે તેના ચુકાદાના ફક્ત ૨૧માં માન્ય ટ્રાયલ જજ દ્વારા નોંધવામાં આવ્યું છે, એવું લાગે છે કે બે કાઉન્ટર પરથી એક જ સમયે બે ટિકિટ જારી કરવામાં આવી હોવાનું જાણવા મળ્યું હતું.

ટ્રાયલ જજ પોતાના ચુકાદામાં એ આધાર પર આગળ વધ્યા કે આરોપી નંબર ૨ થી ૭એ રેલવે અધિનિયમની કલમ ૧૮૬ હેઠળની જોગવાઈ મુજબ સદ્ભાવનાથી કામ કર્યું ન હતું.

એક જ સમયે વિવિધ કાઉન્ટર પરથી એકથી વધુ ટિકિટ જારી કરવામાં આવી હતી તે હકીકત વિવાદિત નથી. આમ, વિવિધ કાઉન્ટર પર આરક્ષણ ફોર્મ રજૂ કરનારા સુરેશ બી. શાહના તેમની સાથે સહયોગી હોવાની શક્યતાને નકારી શકાય નહીં. તેમાં કોઈ શંકા નથી કે પ્રતિવાદીઓએ તેમની જાહેર ફરજો બજાવતી વખતે પારદર્શિતા જાળવવી જરૂરી હતી, પરંતુ સ્વીકાર્યું કે તપાસ અધિકારીએ મુસાફરો માટે આરક્ષણ મેળવવામાં કથિત રીતે વ્યવસ્થિત વ્યવસાય કરતા સુરેશ શાહના કોઈ સહયોગી હતા કે નહીં તેની કોઈ તપાસ કરી ન હતી. તે બોમ્બેનો રહેવાસી છે. ફરિયાદી પક્ષના જણાવ્યા અનુસાર તે ઉપરોક્ત સ્થળેથી કામ કરતો હતો. તે નિયમિતપણે ઇન્દોરથી કામ કરતો હતો કે નહીં તે દર્શાવવા માટે રેકૉર્ડ્સ પર કંઈ લાવવામાં આવ્યું નથી. આ અંગે ફરિયાદી પક્ષ મૌન છે. આરક્ષણ ફોર્મ સુરેશ શાહ દ્વારા ભરવામાં આવ્યા હશે, પરંતુ તે પછી એવી શક્યતા નકારી શકાય

નહીં કે જે પ્રતિવાદીઓ બે અલગ-અલગ પ્રસંગોએ ત્રણ અલગ-અલગ કાઉન્ટર પર કામ કરતા હતા, તેમનો તેમાં કોઈ હાથ ન હોય. ટિકિટ જારી કરતી વખતે કોઈ વ્યક્તિના હસ્તાક્ષરની ચકાસણી કરવાની તેમની પાસેથી અપેક્ષા રાખવામાં આવતી ન હતી. તેઓ અગાઉ અહીં નોંધ્યા મુજબ, તેમની સામે ઊભેલી વ્યક્તિ સાથે ખૂબ જ ઝડપથી વ્યવહાર કરવો જરૂરી હતો.

વિવિધ સ્વરૂપોમાં એક વ્યક્તિનું હસ્તાક્ષર ઉત્તરદાતાઓ દ્વારા કેવી રીતે ચકાસી શકાયું હોત તે અનુમાન કરવા માટે ખુલ્લું છે. માત્ર જથ્થાબંધ ટિકિટ માટે મંજૂરી લેવાની હતી, પરંતુ અહીં નોંધ્યું છે તેમ તે જ વ્યક્તિનો સહયોગી કતારમાં ઊભો રહી શકે છે અને એકથી વધુ પ્રસંગોએ આરક્ષણ વિંડોમાંથી આરક્ષણ ફોર્મની માંગ કરી શકે છે. એકવાર ભરેલું ફોર્મ પસાર થઈ જાય પછી, આરક્ષણ કલર્કસ પાસે ટિકિટ જારી કરવા સિવાય આ બાબતમાં કોઈ વિવેકબુદ્ધિ નહોતી.

રેલવે અધિનિયમની કલમ ૧૪૩ (૧) આ મુજબ છે:

"૧૪૩.રેલવે ટિકિટની ખરીદી અને પુરવઠાનો અનધિકૃત વ્યવસાય ચલાવવા બદલ દંડ.—

(I) જો કોઈ વ્યક્તિ, રેલવે કર્મચારી અથવા આ માટે અધિકૃત એજન્ટ ન હોય તો.—

(ક) રેલવેમાં મુસાફરી કરવા માટે અથવા ટ્રેનમાં મુસાફરી કરવા માટે આરક્ષિત આવાસ માટે ટિકિટ ખરીદવાનો અને પૂરી પાડવાનો વ્યવસાય કરે છે; અથવા

(ખ) પોતે અથવા અન્ય કોઈ વ્યક્તિ દ્વારા આવો કોઈ પણ વ્યવસાય હાથ ધરવા માટે ટિકિટની ખરીદી અથવા વેચાણ અથવા ખરીદી અથવા વેચાણનો પ્રયાસ, તેને ત્રણ વર્ષ સુધીની કેદ અથવા દસ હજાર રૂપિયા સુધીનો દંડ અથવા બંનેની સજા થશે અને તે જે ટિકિટ મેળવે છે, પુરવઠો કરે છે, ખરીદી કરે છે, વેચે છે અથવા ખરીદવાનો પ્રયાસ કરે છે તે જપ્ત કરશે:

પરંતુ અદાલતના ચુકાદામાં તેનાથી વિપરીત ઉદ્દેશિત વિશેષ અને પર્યાપ્ત કારણોની ગેરહાજરીમાં, આવી સજા એક મહિનાની કેદ અથવા પાંચ હજાર રૂપિયાના દંડથી ઓછી નહીં હોય.

ઉપરોક્ત જોગવાઈને ધ્યાનમાં રાખીને કોઈ વ્યક્તિએ ગુનો કર્યો હોવાનું કહી શકાય જો તે કોઈ વ્યવસાય કરી રહ્યો હોય. "વ્યવસાય" અભિવ્યક્તિ સાતત્ય સૂચવે છે.

'દુષ્પ્રેરણ' શબ્દને રેલવે અધિનિયમમાં વ્યાખ્યાયિત કરવામાં આવ્યો નથી. દુષ્પ્રેરણ શું ગણાશે તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૦૭માં સમાવિષ્ટ છે, જે નીચે મુજબ છે:

"૧૦૭. વસ્તુને દુષ્પ્રેરણ-વ્યક્તિ વસ્તુને કરવા માટે પ્રોત્સાહન આપે છે, જે પ્રથમ હોય છે.

– કોઈપણ વ્યક્તિને તે કામ કરવા માટે ઉશ્કેરે છે; અથવા

બીજું-તે વસ્તુ કરવાના કોઈપણ કાવતરામાં એક અથવા વધુ અન્ય વ્યક્તિ અથવા વ્યક્તિઓ સાથે સંકળાયેલા હોય,

જો તે ષડયંત્રના અનુસરણમાં કોઈ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર ચૂક થાય,

અને તે વસ્તુ કરવા માટે; અથવા

ત્રીજું.- ઇરાદાપૂર્વક, કોઈપણ કૃત્ય અથવા ગેરકાયદેસર ચૂક દ્વારા, તે વસ્તુ કરવામાં મદદ કરે છે.

કોઈ વ્યક્તિ, આ એક સ્થાપિત સિદ્ધાંત છે, કે જ્યારે કોઈ કૃત્ય કરતા પહેલાં અથવા તે સમયે, કોઈ કાર્ય દ્વારા તે કૃત્યને સરળ બનાવવાનો ઇરાદો ધરાવે છે અને વાસ્તવમાં તેને સરળ બનાવે છે, તો તે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૧૦૭ના ત્રીજા ખંડ હેઠળ દુષ્પ્રેરણનો ગુનો બને છે. ગુનેગાર માટે કંઈક કરવું એ ઉશ્કેરણી નથી. કોઈ વ્યક્તિને ગુનો કરવા માટે જાણીજોઈને મદદ કરવી કે સુવિધા આપવી એ દુષ્પ્રેરણ ગણાશે.

એ સાચું છે કે, ઉપરોક્ત જોગવાઈનો પ્રથમ અને બીજો ભાગ લાગુ પડતો નથી. પ્રતિવાદીઓ તરફથી કોઈ ગેરકાયદેસર ચૂક સ્થાપિત કરવામાં આવી નથી. એ સાચું છે કે ટિકિટ જારી કરવામાં, પ્રતિવાદીઓએ કોઈ નિયમોનું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી. દેખીતી રીતે, તેમણે તે વતી યોગ્ય સત્તાધિકારી દ્વારા બહાર પાડવામાં આવેલા કોઈપણ પરિપત્રમાં સમાવિષ્ટ કોઈપણ નિર્દેશનું ઉલ્લંઘન કર્યું નથી.

સમગ્ર કાર્યવાહી સુરેશ શાહની કથિત કબૂલાત પર આધારિત છે. સહ-આરોપી સામે આરોપીનું નિવેદન ભારતીય પુરાવા અધિનિયમની કલમ ૩૦ની દ્રષ્ટિએ જ

સ્વીકાર્ય રહેશે. સહ-આરોપીના આવા નિવેદનને સ્વતંત્ર પુરાવા દ્વારા સમર્થન આપવું જરૂરી હતું. ફરિયાદી પક્ષે એવું દર્શાવવા માટે કોઈ સ્વતંત્ર પુરાવા રજૂ કર્યા નથી કે પ્રતિવાદીઓએ જાણીજોઈને સુરેશ શાહને મદદ કરી હતી અને આ રીતે તેમને ભારતીય રેલવે અધિનિયમની કલમ ૧૪૩ (૧) હેઠળ ગુનો કરવા માટે ઉશ્કેર્યા હતા.

સુશ્રી મખીજાનો આ દાવો સાચો હોઈ શકે છે કે વડી અદાલતે એ બાબતે ખોટી ટિપ્પણી કરી છે કે સામાવાળા વિરુદ્ધના તમામ સંજોગોને તેમની ફોજદારી કાર્યરીતિ સંહિતાની કલમ ૩૧૩ હેઠળની તપાસમાં રજૂ કરવામાં આવ્યા ન હતા, પરંતુ આ મુદ્દા પર તેનો અંતિમ નિષ્કર્ષ યોગ્ય નથી. અમને નામદાર મેજિસ્ટ્રેટ દ્વારા તમામ સામાવાળાને પૂછવામાં આવેલા પ્રશ્નોની જાણ કરવામાં આવી છે. સુરેશ શાહ અને પ્રતિવાદીઓ સામેના સંજોગો દેખિતી રીતે અલગ હતા. જો કે, બધા માટે એક સામાન્ય પ્રશ્નાવલી તૈયાર કરવામાં આવી હતી. ૯૦% ઉપરોક્ત પ્રશ્નાવલીમાંના પ્રશ્નો સુરેશ શાહને પૂછવાના હતા, પરંતુ આશ્ચર્યજનક રીતે તે જ પ્રશ્નો તમામ સામાવાળાઓને પૂછવામાં આવ્યા હતા. એક પ્રશ્ન સિવાય., "તમે તમારા બચાવમાં શું કહેવા માંગો છો?", માત્ર સમાન પ્રશ્નો જ મૂકવામાં આવ્યા ન હતા, પરંતુ સમાન જવાબો પણ નોંધવામાં આવ્યા હતા. આશ્ચર્યજનક રીતે, દરેક આરોપી વ્યક્તિઓને અલગથી પૂછવા માટે જરૂરી પ્રશ્નો પણ એક જ પ્રશ્નાવલીનો ભાગ બનાવવામાં આવ્યા છે. આવા સામાન્ય પ્રશ્નો ઘડવામાં આવ્યા હતા અને તમામ આરોપીઓને પૂછવામાં આવ્યા હતા, જે ફોજદારી કાર્યવાહી સંહિતાની

કલમ ૩૧૩ની જરૂરિયાતોને પૂર્ણ કરતા ન હતા. આ હદ સુધી, હાઈકોર્ટના અવલોકનોને બિનટકાઉ ન કહી શકાય.

વધુમાં, એ ધ્યાનમાં રાખવું જોઈએ કે આપણે હાઈકોર્ટ દ્વારા પસાર કરાયેલા નિર્દોષતાના ચુકાદા સાથે વ્યવહાર કરી રહ્યા છીએ. જો બે મંતવ્યો શક્ય હોય, તો સામાન્ય રીતે આ અદાલત તેમાં દખલ કરશે નહીં. રાજ્ય હાઈકોર્ટના ચુકાદામાં કોઈ ગેરકાયદેસરતા દર્શાવી શક્યું નથી. તેથી, અમે તેમાં દખલ કરવા માંગતા નથી. અરજી ફગાવી દેવામાં આવે છે.

એન. જે.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.

=====

અસ્વીકરણ: સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

DISCLAIMER: *The translated judgment in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgment shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.*